

SAKRISTIJA CRKVE MALE BRAĆE

Oltar moćnik

U sakristijskoj kapeli nalazi se drveni oltar moćnik, kojeg je dao izraditi Luka Mihov Bona (Bunić) (oko 1490 – 1566). Kao vidljivi znak ove „donacije“, kao i same kapele, grbovi su obitelji Bona, koji se nalaze na kamenim kapitelima kapele (dva) i na drvenom oltaru (dva). O nastanku oltara dosta se zna, jer su podaci o ugovoru donatora i slikara Pierantonio Palmerinia (oko 1500-1538) ostali zabilježeni. Ovaj urbinski slikar, koji je živio u vrijeme i u istom gradu u kojem je živio i slavni Raffaello Santi da Urbino (1483-1520), bio je od Dubrovačke Republike angažiran da napravi sliku Uznesenja Blažene Djevice Marije u crkvi sv. Spasa, koja je građena kao zavjetna crkva u zahvalu za spas u potresu 1520. S njim je došao i slikar iz Firenze Giacomo di Marco. Budući da je u tom razdoblju u Dubrovniku vladala strašna kuga mnogi građani su podlegli bolesti. I gradnja crkve sv. Spasa se odužila i trajala je sve do 1528., a umjetnik iz Firenze kasnije se ne spominje, pa je možda i on podlegao kugi. Na trokrilnim vratima drvenog oltara, koji skriva više različitih niša, Palmerini je 1528.-1529. izradio poliptih, ulje na drvu. U sredini je prikazano Uskrsnuće Kristovo (87x223 cm). Na gornjem lijevom i desnom krilu je Navještenje Marijino, sa slikom Blažene Djevice Marije koja je predočena kako kleči uz molitvenik na klupi, a njezin stav odaje začuđenost i iznenađenje, lijeva strana (53x81 cm), a slika anđela Gabrijela istih dimenzija na desnoj je strani. Na lijevom krilu dolje predočen je Sv. Mihovil, a na desnom dolje nalazi se Sv. Luka evanđelist (53x150 cm). Prema akademskom slikaru fra Vinku Fugošiću, koji je restaurirao poliptih, lik sv. Luke predstavlja portret vlastelina Luke Mihova Bunića, koji je 1528. naručio oltar od slikara Palmerinia. Prema Nenadu Vekariću Luka je bio pjesnik i živio od oko 1490. do oko 1566. Sa suprugom Kristinom Marinovom Goce imao je dva sina i pet kćeri. Na unutarnoj strani vrata, u sredini je slika Sv. Franje Asiškog (100x265 cm). Za ovu sliku neki povjesničari umjetnosti drže da ne odaje ruku Palmerinija, pa bi se ona mož-

da mogla vezati s autorstvom umjetnika iz Firenze. Na lijevoj strani prikazan je Sv. Vlaho koji drži model grada Dubrovnika (82x265 cm), a na desnoj Sv. Jeronim (82x265 cm). Motiv navještenja Marijina (Gospe i anđela Gabrijela) neodoljivo podsjeća na glasovitu sliku na tu temu koju je između 1472. i 1475. naslikao Leonardo da Vinci, a to se posebno odnosi na sličnost prirode u pozadini, što je bila Leonardova posebnost. Poliptih je Fugošić restaurirao u prosincu 1965., tako da je Palmerinijeva slika „bljesnula novim sjajem“, kako bilježi kronika samostana Male braće. Fugošiću, koji je od 1960. do 1963. u restauratorskoj radionici Vatikanskih muzeja specijalizirao konzerviranje/restauriranje umjetnina, pomagao je jedan restaurator iz Vatikanske restauratorske radionice, i dva restauratora iz Splita. Poliptih je obnavljan i dvadesetak godina poslije. Vrata moćnika bila su 5. studenog 1986. od trojice stručnjaka Hrvatskog restauratorskog zavoda iz Splita demontirana i sljedećeg dana odnesena u Split, kako bi se pripremala za izložbu koja se 1987., povodom Univerzijade, održavala u Zagrebu. Poslije toga, to vrijedno umjetničko djelo poslano je na restauraciju u Split, odnosno u Ljubljanu. Domovinski rat, koji je nanio velike štete čitavom samostanskom zdanju, poigrao se na svoj način i s ovim oltarom. Naime, dva krila vrata moćnika s lijeve strane, zatekla su se na restauraciji u Ljubljani, pa su tek 2000., nakon različitih administrativnih procedura, vraćena u Dubrovnik, jer je u međuvremenu došlo do razdruživanja jugoslavenskih država. Desno krilo ovog moćnika restaurirano je u Splitu prije 1990. godine, ali su i poslije toga u nekoliko navrata na njemu od strane stručnjaka Hrvatskog restauratorskog zavoda iz Dubrovnika vršeni određeni manji restauracijski zahvati. Prema Kruni Prijatelju, oltar je bio restauriran za vrijeme Austrije, ali i „uspješno“ 1966. godine od restauratora Regionalnog zavoda u Splitu. Na oltaru je u lipnju 2004. god. izvršena fumigacija. Još jedna zgoda, iz novije povi-

jesti, vezana je za ovaj oltar. To je sudbina atike oltara s drvenim poprsjem Boga oca. Fotografija oltara na kojoj se vidi i ovaj dio nalazi se u Monografiji o samostanu tiskanoj 1985. među drugim fotografijama, iza str. 512. Atika je, zbog oštećenosti ili možda zbog planiranja restauracije, bila skinuta. Poslije toga, vjerojatno zbog neđača koje je donio domovinski rat, nekoliko je desetljeća provela zaboravljena u samostanskom podrumu. Nakon što je atika pronađena, restaurirali su je stručnjaci HRZ-a. Ovdje treba napomenuti da je proces obnove atike išao nekoliko godina sasvim polagano s malim sredstvima Ministarstva kulture, i sigurno bi tako išlo još nekoliko godina da se 2008. članovi samostana nisu odlučili odmah financirati obnovu do kraja. Tako je taj zatureni i zaboravljeni dio ovog vrijednog oltara već 19. prosinca 2008. bio obnovljen na izvornom mjestu. Oltar moćnik upisan je u registar spomenika kulture sa

svojstvom kulturnog dobra, od Ministarstva kulture ur. broj: 532-10-1/1-02-20 od 2. travnja 2002., ali budući da na njemu tada nije bilo atike ona nije spomenuta, niti se vidi na fotografiji koja je priložena tom dokumentu. Zanimljivo je da fotografija Jacqueline Kennedy, koja je muzej stare ljekarne posjetila i prije njegovog službenog otvorenja 9. kolovoza 1964., svjedoči da je figura Boga Oca bila određeno vrijeme izložena u muzeju. Oltar moćnik služio je za čuvanje moći svetaca i crkvenog posuda. U njemu su također čuvane minijature svete slike. Sadržaj je bio pomno čuvan i zato je ormar bio zaključavan s tri ključa. Tako je to bilo do spomenute restauracije vrata, kada je njegov sadržaj prenesen u jednu od soba samostana na 1. katu. Danas se sadržaj ormara, osim predmeta koji su izloženi u staroj ljekarni, čuva u posebnoj prostoriji („trezoru“) koja je 2008. prilagođena toj svrsi.

FRA STIPE NOSIĆ